

Εισβολή/Κατοχή – Εξελίξεις

Στις 20 Ιουλίου 1974, χρησιμοποιώντας ως πρόσχημα το εγκληματικό πραξικόπημα της 15^{ης} Ιουλίου κατά της δημοκρατικά εκλεγμένης Κυβέρνησης της Κύπρου, η Τουρκία εισέβαλε στην Κυπριακή Δημοκρατία, κατά παράβαση του καταστατικού χάρτη του ΟΗΕ και όλων των αρχών που διέπουν τις διεθνείς σχέσεις, για να αποκαταστήσει δήθεν τη συνταγματική τάξη. Σαν αποτέλεσμα της τουρκικής εισβολής, 36,2% του εδάφους της Κυπριακής Δημοκρατίας βρίσκεται έκτοτε υπό τουρκική κατοχή, περίπου 200.000 Ελληνοκύπριοι εκδιώχθηκαν από τις εστίες τους, ενώ περίπου 1.200 αγνοούνται ακόμη (Μάιος 2014). Από τις 20.000 Ελληνοκυπρίων που παρέμειναν εγκλωβισμένοι στις κατεχόμενες περιοχές αμέσως μετά την τουρκική εισβολή, σήμερα έχουν απομείνει μόνο 445 Ελληνοκύπριοι, περιλαμβανομένων ατόμων της Μαρωνίτικης θρησκευτικής ομάδας (Μάιος 2014). Από το καλοκαίρι του 1974 μέχρι σήμερα, η «Γραμμή Αττίλα» («Επιχείρηση Αττίλας» ήταν η κωδική ονομασία που έδωσε η Τουρκία στη στρατιωτική εισβολή στην Κύπρο) διαμελίζει τεχνητά το νησί και το λαό του.

Την 1 Νοεμβρίου 1974, η Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών υιοθέτησε ομόφωνα το Ψήφισμα 3212, το πρώτο από μία σειρά ψηφισμάτων, με το οποίο καλεί όλα τα κράτη να σεβαστούν την κυριαρχία, την ανεξαρτησία, την εδαφική ακεραιότητα και το αδέσμευτο της Κυπριακής Δημοκρατίας, καθώς και την άμεση αποχώρηση από το νησί όλων των ξένων στρατευμάτων.

Η Γενική Συνέλευση, το Συμβούλιο Ασφαλείας και η Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων των Ηνωμένων Εθνών, καθώς και το Κίνημα των Αδεσμεύτων, η Κοινοπολιτεία, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο της Ευρώπης και άλλοι διεθνείς οργανισμοί ζήτησαν κατ' επανάληψη, με ψηφίσματά τους, τον σεβασμό της κυριαρχίας, της ανεξαρτησίας και της εδαφικής ακεραιότητας της Κυπριακής

Δημοκρατίας, την άμεση επιστροφή των προσφύγων στα σπίτια τους σε συνθήκες ασφάλειας, τη διακρίβωση της τύχης των αγνοουμένων και την πλήρη αποκατάσταση όλων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων του κυπριακού λαού.

Τον Φεβρουάριο του 1977 επιτεύχθηκε η πρώτη Συμφωνία Υψηλού Επιπέδου μεταξύ του τότε Προέδρου της Κυπριακής Δημοκρατίας Αρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ' και του τότε Τουρκοκύπριου ηγέτη Rauf Denktaş. Η συμφωνία αυτή, που επετεύχθη στην παρουσία του τότε Γενικού Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών Kurt Waldheim, προέβλεπε την εγκαθίδρυση μιας δικοινοτικής ομοσπονδίας.

Τον Μάιο του 1979 επιτεύχθηκε η δεύτερη Συμφωνία Υψηλού Επιπέδου, η οποία προέβλεπε, μεταξύ άλλων, ότι έπρεπε να δοθεί προτεραιότητα στο θέμα της επιστροφής της Αμμοχώστου στους νόμιμους κατοίκους της, ανεξαρτήτως της κατάληξης των διακοινοτικών συνομιλιών για συνολική διευθέτηση του προβλήματος.

Στις 15 Νοεμβρίου 1983, ο τότε Τουρκοκύπριος ηγέτης Rauf Denktaş προχώρησε στη μονομερή ανακήρυξη του βορείου τμήματος της Κυπριακής Δημοκρατίας που βρίσκεται υπό τουρκική στρατιωτική κατοχή σε ανεξάρτητο «κράτος». Το Συμβούλιο Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών, με τα Ψηφίσματά του 541 (1983) και 550 (1984), καταδίκασε ως νομικά άκυρη την ανακήρυξη του ψευδοκράτους και ζήτησε την ανάκλησή της. Κάλεσε όλα τα κράτη να μην αναγνωρίσουν άλλο κράτος στην Κύπρο εκτός από την Κυπριακή Δημοκρατία και να μην παρέχουν βοήθεια στην παράνομη αποσχιστική οντότητα με οιονδήποτε τρόπο. Εκτός από την Τουρκία, καμία χώρα στον κόσμο δεν έχει αναγνωρίσει το ψευδοκράτος.

Σε μια προσπάθεια να αυξήσει τις προοπτικές για μια διευθέτηση του κυπριακού προβλήματος και να επιτύχει ασφάλεια για όλους τους Κυπρίους, η Κυπριακή Κυβέρνηση υπέβαλε στις 17 Δεκεμβρίου 1993 επίσημη πρόταση στον Γενικό Γραμματέα του ΟΗΕ για πλήρη αποστρατιωτικοποίηση της Κύπρου. Συγκεκριμένα, πρότεινε τη διάλυση της Εθνικής Φρουράς και των τουρκοκυπριακών στρατιωτικών δυνάμεων, την παράδοση των όπλων τους και του στρατιωτικού εξοπλισμού τους στην Ειρηνευτική Δύναμη των Ηνωμένων Εθνών (ΟΥΝΦΙΚΥΠ) και την ταυτόχρονη αποχώρηση από την Κύπρο των τουρκικών κατοχικών δυνάμεων. Σύμφωνα με την πρόταση, την επιτήρηση και τον έλεγχο για τη συμμόρφωση στα μέτρα θα αναλάμβανε η ΟΥΝΦΙΚΥΠ. Η Τουρκία αρνήθηκε να εξετάσει την πρόταση και εξακολουθεί να διατηρεί τις στρατιωτικές δυνάμεις της στην Κύπρο.

Τον Δεκέμβριο του 1999, τα Ηνωμένα Έθνη εγκαινίασαν νέα προσπάθεια επίλυσης του κυπριακού προβλήματος με εκ του σύνεγγυς συνομιλίες στη βάση των ψηφισμάτων του ΟΗΕ. Ωστόσο, ούτε αυτός ο κύκλος συνομιλιών απέδωσε το επιθυμητό αποτέλεσμα, λόγω της εμμονής του Τουρκοκύπριου ηγέτη σε αναγνώριση του παράνομου καθεστώτος των κατεχομένων ως ξεχωριστό, κυρίαρχο «κράτος».

Μετά την πάροδο ενός έτους, άρχισαν απευθείας συνομιλίες ανάμεσα στον τότε Πρόεδρο της Κυπριακής Δημοκρατίας Γλαύκο Κληρίδη, ηγέτη της ελληνοκυπριακής κοινότητας και τον τότε Τουρκοκύπριο ηγέτη Rauf Denktaş, και πάλι χωρίς πρόοδο. Σε μια προσπάθεια ανακίνησης της διαδικασίας, ο τότε Γενικός Γραμματέας των Ηνωμένων Εθνών κ. Kofi Annan κατέθεσε τον Νοέμβριο του 2002 λεπτομερές σχέδιο για τη συνολική επίλυση του κυπριακού προβλήματος. Αναθεωρημένα σχέδια κατατέθηκαν εκ νέου τον Δεκέμβριο του 2002 και τον Φεβρουάριο του 2003.

Τον Μάρτιο του 2003, ο Γενικός Γραμματέας των Ηνωμένων Εθνών κάλεσε τον νεοεκλεγέντα Πρόεδρο της Κυπριακής Δημοκρατίας Τάσσο Παπαδόπουλο και τον Τουρκοκύπριο ηγέτη σε συνομιλίες στη Χάγη. Οι συνομιλίες ναυάγησαν και πάλι λόγω της αδιαλλαξίας του Rauf Denktaş και η τουρκοκυπριακή πλευρά και η Τουρκία βρέθηκαν αντιμέτωποι με τη διεθνή κριτική και την απογοήτευση των Τουρκοκυπρίων για την αρνητική τους στάση. Ως αντιστάθμισμα των διεθνών πιέσεων, στις 23 Απριλίου 2003 η τουρκική πλευρά ανακοίνωσε τη μερική άρση των παράνομων περιορισμών που επέβαλλε ο τουρκικός στρατός από το 1974, στη διακίνηση των Τουρκοκυπρίων προς τις ελεύθερες περιοχές και των Ελληνοκυπρίων προς τις περιοχές που βρίσκονται υπό τουρκική κατοχή. Ο αριθμός των πολιτών που διακινήθηκαν χωρίς προβλήματα κατέρριψε τον μύθο ότι οι δύο κοινότητες δεν μπορούν να συμβιώσουν.

Στις 13 Φεβρουαρίου 2004 επιτεύχθηκε συμφωνία μεταξύ των δύο πλευρών για τη διαδικασία που θα ακολουθείτο στις διαπραγματεύσεις, που θα λάμβαναν χώρα στη Λευκωσία και στο Bürgenstock της Ελβετίας στη βάση του σχεδίου του Γενικού Γραμματέα, αποσκοπώντας σε συμφωνία επί αλλαγών που ενέπιπταν στα πλαίσια του Σχεδίου. Το αποτέλεσμα της διαδικασίας θα υποβαλλόταν για ψηφοφορία στις δύο κοινότητες σε ξεχωριστά, ταυτόχρονα δημοψηφίσματα.

Στο Bürgenstock, η τουρκική πλευρά προέβαλε αιτήματα αντίθετα προς τις βασικές αρχές του Σχεδίου και τις μέχρι τότε διαπραγματεύσεις.

Στις 31 Μαρτίου 2004, ο Γενικός Γραμματέας υπέβαλε την τελική μορφή του κειμένου στις δύο πλευρές, βάσει του οποίου διεξήχθησαν χωριστά, ταυτόχρονα δημοψηφίσματα στις δύο κοινότητες στις 24 Απριλίου 2004. Το 75,8% των Ελληνοκυπρίων

απέρριψε το Σχέδιο Ανάν, θεωρώντας το τελικό κείμενο ετεροβαρές. Η τουρκοκυπριακή πλευρά ενέκρινε το Σχέδιο με πλειοψηφία 64,9%. Στο Σχέδιο δεν παρέχονταν εγγυήσεις ότι αυτό θα ήταν ασφαλές, λειτουργικό και βιώσιμο. Με την ψήφο τους οι Ελληνοκύπριοι απέρριψαν ένα σχέδιο που προέβλεπε ότι οι δύο κοινότητες θα ήταν για πάντα κοινωνικά, πολιτικά και οικονομικά διαχωρισμένες. Υπογράμμισαν τη θέλησή τους για απελευθέρωση και ανεξαρτησία, μέσω της αληθινής επανένωσης του λαού, του εδάφους, των θεσμών και της οικονομίας του τόπου.

Οι πρωτοβουλίες της ελληνοκυπριακής πλευράς για εξεύρεση κοινά αποδεκτής λύσης στο κυπριακό πρόβλημα μέσω συνομιλιών, συνεχίστηκαν και μετά την αποτυχία του Σχεδίου Ανάν, με αποτέλεσμα την υπογραφή της Συμφωνίας της 8ης Ιουλίου 2006 μεταξύ των δυο κοινοτήτων. Δυστυχώς, η εφαρμογή της Συμφωνίας υπονομεύτηκε από την τουρκική πλευρά και η διαδικασία οδηγήθηκε σε νέο αδιέξοδο.

Στις 3 Σεπτεμβρίου 2008 ξεκίνησε μία ανανεωμένη διαδικασία συνομιλιών μεταξύ του τότε Προέδρου της Δημοκρατίας κ. Δημήτρη Χριστόφια και του πρώην Τουρκοκύπριου ηγέτη κ. Mehmet Ali Talat. Στόχος των διαπραγματεύσεων ήταν η εξεύρεση μίας λύσης «από τους Κύπριους για τους Κύπριους» στη βάση μίας συμφωνίας μεταξύ των δύο ηγετών που θα ετίθετο ενώπιον του κυπριακού λαού για έγκριση. Η οποιαδήποτε συμφωνία έπρεπε να διασφαλίζει όλα τα θεμελιώδη και νόμιμα δικαιώματα ολόκληρου του κυπριακού λαού, Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων. Με κοινές δηλώσεις τους, οι δύο ηγέτες επαναβεβαίωσαν τη δέσμευσή τους σε μία διζωνική, δικοινοτική ομοσπονδία, ενώ συμφώνησαν ότι η λύση θα ήταν στη βάση μίας κυριαρχίας, μίας ιθαγένειας και μίας διεθνούς προσωπικότητας της ομόσπονδης Κύπρου.

Θέλοντας να τονίσει τη σημασία που αποδίδει ο ΟΗΕ στις

ειρηνευτικές διαπραγματεύσεις, ο Γενικός Γραμματέας των Ηνωμένων Εθνών κ. Ban Ki-moon πραγματοποίησε επίσκεψη στην Κύπρο στις αρχές του 2010 για να εκφράσει την προσωπική του υποστήριξη στις συνομιλίες. Ο Γενικός Γραμματέας διάβασε δήλωση εκ μέρους των ηγετών των δύο κοινοτήτων στην οποία τονιζόταν ότι εργάστηκαν στη βάση της ολοκληρωμένης συνολικής προσέγγισης ότι «τίποτα δεν συμφωνείται μέχρι να συμφωνηθούν τα πάντα».

Στις 26 Μαΐου 2010 πραγματοποιήθηκε η πρώτη συνάντηση μεταξύ του τότε Προέδρου της Δημοκρατίας κ. Δημήτρη Χριστόφια και του νέου Τουρκοκύπριου ηγέτη κ. Derviş Eroğlu, ο οποίος διαδέχθηκε στις 18 Απριλίου 2010 τον κ. Mehmet Ali Talat.

Μέχρι την 1 Ιουλίου 2012, οπότε η Κύπρος ανέλαβε την προεδρία του Συμβουλίου της ΕΕ, πραγματοποιήθηκαν πολλές συναντήσεις μεταξύ των ηγετών των δύο κοινοτήτων, χωρίς όμως αποτέλεσμα λόγω της αδιάλλακτης στάσης της τουρκική πλευράς. Η τουρκική πλευρά, μη αναγνωρίζοντας την κυριαρχία της Κυπριακής Δημοκρατίας, αρνήθηκε να προσέλθει στο τραπέζι των συνομιλιών κατά τη διάρκεια της Κυπριακής Προεδρίας του Συμβουλίου της ΕΕ, παρά τα καλέσματα της ελληνοκυπριακής πλευράς.

Μετά από διακοπή σχεδόν ενός έτους, τον Σεπτέμβριο του 2013, μετά από πρωτοβουλίες και προσπάθειες του Προέδρου της Δημοκρατίας κ. Νίκου Αναστασιάδη (διαδέχθηκε τον Δημήτρη Χριστόφια στην Προεδρία της Δημοκρατίας στις 28 Φεβρουαρίου 2013), οι δύο πλευρές όρισαν Διαπραγματευτές για το Κυπριακό, οι οποίοι εργάστηκαν για την προετοιμασία της επανέναρξης ενός νέου κύκλου διαπραγματεύσεων.

Οι διεργασίες οδήγησαν στις 11 Φεβρουαρίου 2014 στην πρώτη επίσημη συνάντηση του Προέδρου της Δημοκρατίας και του Τουρκοκύπριου ηγέτη, υπό την αιγίδα του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών. Κατά τη συνάντηση υιοθετήθηκε Κοινή Δήλωση των ηγετών των δύο κοινοτήτων, με την οποία καθορίστηκε το πλαίσιο της νέας διαπραγματευτικής διαδικασίας, επαναβεβαιώθηκαν οι βασικές αρχές λύσης και αποσαφηνίστηκε η μεθοδολογία.

Πιο συγκεκριμένα, στην Κοινή Δήλωση επαναλαμβάνεται ότι η όποια διευθέτηση επιτευχθεί, θα βασίζεται στη σύσταση μίας δικοινοτικής, διζωνικής, ομοσπονδίας με πολιτική ισότητα, όπως καθορίζεται από τα σχετικά ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας και τις Συμφωνίες Υψηλού Επιπέδου και ότι η Ενωμένη Κύπρος, ως μέλος των Ηνωμένων Εθνών και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, θα έχει μία διεθνή νομική προσωπικότητα, μία κυριαρχία και μία ιθαγένεια. Η Κοινή Δήλωση υπογραμμίζει επίσης ότι η διευθέτηση του προβλήματος θα πρέπει να διασφαλίζει πρωτίστως τον σεβασμό στις δημοκρατικές αρχές και τα ανθρώπινα δικαιώματα όλων των πολιτών της Ομοσπονδίας, καθώς επίσης και την ομαλή και αποτελεσματική συμμετοχή της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Στις 27 Φεβρουαρίου 2014, πραγματοποιήθηκε συνάντηση του Ελληνοκύπριου Διαπραγματευτή κ. Αντρέα Μαυρογιάννη με τον Υφυπουργό Εξωτερικών της Τουρκίας Πρέσβη κ. Feridun Sinirlioğlu, δημιουργώντας για πρώτη φορά ένα δίαυλο απευθείας επικοινωνίας με την Τουρκία. Παράλληλα, ο Τουρκοκύπριος Διαπραγματευτής κ. Kudret Özersay συναντήθηκε την ίδια μέρα με τον Γενικό Γραμματέα του Ελληνικού Υπουργείου Εξωτερικών Πρέσβη κ. Αναστάσιο Μητσιάλη.

Η υιοθέτηση της Κοινής Δήλωσης και η δρομολόγηση νέας διαδικασίας ουσιαστικών διαπραγματεύσεων με στόχο την επίλυση του Κυπριακού ανανέωσε το διεθνές ενδιαφέρον, δημιουργώντας

μία νέα θετική δυναμική για επίλυση του προβλήματος.

Στο πλαίσιο των προσπαθειών της για διατήρηση και ενίσχυση της νέας δυναμικής, η Κυπριακή Κυβέρνηση αποδίδει μεγάλη σημασία στην υλοποίηση μέτρων οικοδόμησης εμπιστοσύνης (ΜΟΕ). Σε αυτό το πλαίσιο, ο Πρόεδρος Αναστασιάδης υπέβαλε ολοκληρωμένο πακέτο μέτρων οικοδόμησης εμπιστοσύνης, το πιο σημαντικό εκ των οποίων αφορά στην επιστροφή της περικλειστης πόλης της Αμμοχώστου στους νόμιμους κατοίκους. Η υιοθέτηση του εν λόγω πακέτου αναμένεται να αποτελέσει τομή στις προσπάθειες (game-changer) με πολλαπλά οφέλη για όλους τους εμπλεκόμενους. Με το πακέτο των μέτρων οικοδόμησης εμπιστοσύνης που κατέθεσε, η ελληνοκυπριακή πλευρά προσδοκεί στην δημιουργία κλίματος αμοιβαίας εμπιστοσύνης μεταξύ Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων, ενώ θα δώσει ώθηση στις διαπραγματεύσεις αποκαθιστώντας την ελπίδα και την εμπιστοσύνη του λαού της Κύπρου στην προοπτική για επίτευξη λύσης. Η πρόταση για την Αμμόχωστο έτυχε θερμής υποδοχής από τη διεθνή κοινότητα και την Ευρωπαϊκή Ένωση. Δυστυχώς, η Τουρκία κωλυσιεργεί να τοποθετηθεί με σαφήνεια επί της πρότασης.